

Raadsvoorstel

Onderwerp	Rekenkameronderzoek Erfgoed(beleid) in Oldambt: overnemen aanbevelingen
Datum beeldvormende raadsbijeenkomst	-
Datum raadsvergadering	9 september 2026
Zaaknummer	61563-2026
Steller	Rekenkamer Oldambt
Medeverantwoordelijke(n)	-
Portefeuillehouder(s)	Elias de Haan

INLEIDING

De Rekenkamer gemeente Oldambt heeft onderzoek gedaan naar het erfgoedbeleid van de gemeente Oldambt. De aanleiding was de informatiebehoefte van de raad over het gevoerde erfgoedbeleid. Ook actuele zorgen over karakteristieke panden, grote Oldambtster boerderijen en de voorgenomen sloop van panden aan de Sint Vitusstraat in Winschoten speelden mee.

Het onderzoek richt zich op materieel onroerend erfgoed. Het gaat onder meer om gebouwen, archeologische monumenten, groene monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten. Immaterieel erfgoed en het Werelderfgoed Waddengebied vallen buiten de reikwijdte van dit onderzoek.

Oldambt heeft een omvangrijke erfgoedvoorraad. Begin 2024 gaat het onder meer om 211 rijksmonumenten, 5 gemeentelijke monumenten, 1.390 karakteristieke objecten waarvan 1.319 karakteristieke panden, 42 archeologische gemeentelijke monumenten, 3 beschermde stads- of dorpsgezichten en 11 groene monumenten.

De hoofdconclusie is dat Oldambt een grotendeels toetsbaar en consistent erfgoedbeleid heeft, met veel instrumenten voor uitvoering. De zwakke plek zit in controle en evaluatie, integrale samenhang en structurele borging van capaciteit en overzicht. Daardoor kan de raad nu niet systematisch sturen op doelbereik.

Alternatieven

Er zijn in dit raadsvoorstel geen afzonderlijke inhoudelijke alternatieven uitgewerkt. De aanbevelingen uit de nota hangen inhoudelijk samen. Bij de uitwerking kan de raad later keuzes maken over tempo, prioriteit, capaciteit en middelen. Indien de aanbevelingen niet worden overgenomen besluit de raad op de eerder ingeslagen weg voort te gaan. De raad zal dan minder zicht hebben op de samenhang van beleid, beschikbare en bestede financiële middelen en doelbereik.

BEOOGD EFFECT

Met dit besluit neemt de raad de aanbevelingen uit de nota over en geeft de raad richting aan de versterking van het erfgoedbeleid. Het beoogde effect is dat Oldambt beschikt over een samenhangend, uitvoerbaar en controleerbaar erfgoedbeleid.

Concreet betekent dit dat de raad binnen zes maanden na besluitvorming een plan van aanpak of integrale uitvoeringsagenda ontvangt. Daarin staan prioriteiten, planning, benodigde capaciteit, financiële gevolgen, monitoring en de wijze waarop de raad periodiek wordt geïnformeerd.

BESLISPUNTEN

1. Kennis te nemen van de Nota van Conclusies en Aanbevelingen bij het rekenkameronderzoek Erfgoed(beleid) in Oldambt.
2. De hoofdconclusie te onderschrijven dat Oldambt een grotendeels toetsbaar en consistent erfgoedbeleid heeft, maar dat controle, evaluatie, samenhang en structurele borging moeten worden versterkt.
3. Alle aanbevelingen uit de nota over te nemen en het college opdracht te geven deze uit te werken:
 - a. Stel één integraal erfgoedprogramma met uitvoeringsagenda op. Maak daarin samenhang, hiaten, toezicht en handhaving, en de maatschappelijke waarde van erfgoed expliciet. Koppel dit aan opgaven zoals wonen, vrijetijdseconomie/toerisme, energietransitie, klimaatadaptatie, natuur en planologie. Faseer de uitvoering en plan toetsmomenten.
 - b. Behoud de sterke inzet op boerderijen, maar borg ook beleid en capaciteit voor Winschoten, archeologie, naoorlogs erfgoed en religieus erfgoed, inclusief een basis voor fondsenwerving en herbestemming.
 - c. Organiseer structureel gegevensbeheer over aantallen, staat van onderhoud, leegstand, vergunningen en risicosituaties. Gebruik deze informatie voor periodieke evaluatie en herijking, inclusief actualisatie van lijsten van karakteristieke panden en het monumenten-aanwijzingsbeleid.
 - d. Verbeter het financiële sturingsinzicht. Houd beter bij welke middelen beschikbaar en besteed zijn, ook externe middelen en programmamiddelen. Evalueer periodiek de besteding naar categorieën, zoals inhuur, eigen bezit, toezicht en handhaving, communicatie en ondersteuning van eigenaren.
 - e. Organiseer capaciteit en deskundigheid structureel. Overweeg een dedicated beleidsmedewerker erfgoed voor coördinatie en overzicht. Investeer in kennisontwikkeling en netwerkdeelname.
 - f. Verbind erfgoed met sociaal-maatschappelijk beleid. Benader erfgoed niet alleen als stenen, maar ook als drager van identiteit, trots en leefkwaliteit. Benut erfgoed als onderdeel van brede welvaart en sociale agenda's.
 - g. Betrek partners actiever. Laat partners meelezen met beleid, onderhoud relaties en versterk de verbinding met het Nationaal Programma Groningen, Nij Begun en het team aardbevingen/versterking.
 - h. Breng gemeentelijk eigen erfgoed op orde. Zorg voor instandhouding van erfgoed in gemeentelijk bezit en maak dit zichtbaar, bijvoorbeeld tijdens Open Monumentendag.
 - i. Zorg voor structurele informatievoorziening aan de raad over voortgang, resultaten, obstakels en succesroutes, zodat de raad kan sturen op doelbereik in plaats van op incidenten.
 - j. Versoepel en versnel procedures waar mogelijk. Neem als bevoegd gezag een actieve rol om bureaucratische knelpunten bij herbestemming te verminderen, zonder realistische exploitatie en verplichtingen van eigenaren los te laten.
 - k. Bouw de verbinding van erfgoed en vrijetijdseconomie verder uit. Versterk het vermarkten en benutten van erfgoed voor recreatie en toerisme en pak als gemeente een actieve rol in subsidieverwerving.
4. Het college te verzoeken binnen zes maanden een plan van aanpak aan de raad voor te leggen. Dit plan bevat de planning, prioritering, financiële gevolgen, benodigde capaciteit, risico's en momenten waarop de raad kan bijsturen.
5. Het college te verzoeken de raad jaarlijks te informeren over de voortgang en opvolging van de aanbevelingen, bij voorkeur via de planning-en-controlcyclus en waar nodig met een afzonderlijke voortgangsrapportage.

ARGUMENTEN

1.1 De nota geeft de raad een samenhangend beeld van het erfgoedbeleid.

De nota brengt de omvang van het erfgoed, de beleidsbasis, de instrumenten, de uitvoering, de middelen en de knelpunten bij elkaar. Daarmee krijgt de raad de informatie die nodig is om kaders te stellen en het college te controleren.

2.1 De hoofdconclusie vraagt om gerichte sturing door de raad.

Het beleid is inhoudelijk sterk, maar de uitvoering is kwetsbaar door versnippering, beperkte capaciteit, onvoldoende gegevensbeheer en het ontbreken van structurele evaluatie. Een raadsbesluit maakt duidelijk welke verbeteringen prioriteit hebben.

3.1 De aanbevelingen vormen één verbeteragenda.

De aanbevelingen grijpen op elkaar in. Een integraal erfgoedprogramma heeft alleen waarde als ook capaciteit, gegevensbeheer, financiële sturing, partnerschap en informatievoorziening worden geregeld. Daarom ligt het voor de hand om de aanbevelingen als geheel over te nemen.

3.2 Erfgoed heeft ook maatschappelijke en economische waarde.

Erfgoed draagt bij aan identiteit, ruimtelijke kwaliteit, leefbaarheid, recreatie en toerisme. Door erfgoed te verbinden met wonen, brede welvaart, gebiedsontwikkeling en vrijetijdseconomie wordt het beleid minder sectoraal en beter uitvoerbaar.

4.1 Een plan van aanpak maakt de aanbevelingen uitvoerbaar.

De nota benoemt een brede opgave. De raad kan pas goed prioriteren als duidelijk is welke acties wanneer worden uitgevoerd, welke capaciteit nodig is, welke middelen beschikbaar zijn en welke keuzes nog aan de raad worden voorgelegd.

5.1 Structurele informatievoorziening versterkt de controlerende rol van de raad.

De raad ontvangt nu geen samenhangend beeld van doelbereik, middelen, obstakels en bijsturing. Jaarlijkse voortgangsinformatie helpt de raad om tijdig te sturen en voorkomt dat erfgoed alleen via incidenten op de agenda komt.

KANTTEKENINGEN

3.1 Niet alle aanbevelingen zijn tegelijk uitvoerbaar.

De erfgoedopgave is breed. Daarom is fasering nodig. Het plan van aanpak moet duidelijk maken wat eerst moet, wat later kan en welke keuzes om extra middelen of capaciteit vragen.

4.1 Uitvoering kan financiële en personele gevolgen hebben.

Dit raadsvoorstel leidt nog niet tot een directe begrotingswijziging. Wel is aannemelijk dat uitvoering van onderdelen om structurele capaciteit of aanvullend budget vraagt. Die gevolgen komen terug in het plan van aanpak en bij latere besluitvorming.

4.2 Procedures kunnen niet onbeperkt worden versoepeld.

Herbestemming moet passen binnen wet- en regelgeving, ruimtelijke kwaliteit, veiligheid en de verplichtingen van eigenaren. De aanbeveling vraagt daarom vooral om een actieve, duidelijke en voorspelbare gemeentelijke werkwijze.

5.1 Goede monitoring vraagt eerst beter gegevensbeheer.

De nota laat zien dat gegevens over aantallen, onderhoudsstaat, leegstand, vergunningen en risico's niet overal actueel of centraal beschikbaar zijn. De eerste stap is daarom het op orde brengen van de informatiebasis.

FINANCIËN

Dit raadsvoorstel heeft geen directe financiële gevolgen. De raad neemt met dit voorstel de aanbevelingen over en vraagt het college om een plan van aanpak. Financiële gevolgen, benodigde capaciteit en dekking worden bij dat plan inzichtelijk gemaakt en waar nodig apart aan de raad voorgelegd.

De nota laat wel zien dat het taakveld cultureel erfgoed in de periode 2018 tot en met 2023 gemiddeld ongeveer € 374.000 per jaar kostte. Ook laat de nota zien dat niet alle erfgoedmiddelen volledig zichtbaar zijn in dat taakveld, bijvoorbeeld middelen uit het Erfgoedprogramma, het Nationaal Programma Groningen en de Nationaal Coördinator Groningen. Verbetering van het financieel sturingsinzicht is daarom onderdeel van het besluit.

COMMUNICATIE

Na besluitvorming wordt het raadsbesluit gedeeld met het college, de rekenkamer, de ambtelijke organisatie en betrokken partners. Het besluit wordt gepubliceerd via de gebruikelijke gemeentelijke kanalen. Bij de uitwerking betreft het college relevante partners, eigenaren en erfgoedorganisaties op een manier die past bij de betreffende maatregel.

VERVOLG

Na vaststelling werkt het college de aanbevelingen uit in een plan van aanpak of integrale uitvoeringsagenda. De raad ontvangt dit plan binnen zes maanden na besluitvorming. Daarna rapporteert het college jaarlijks over voortgang, resultaten, knelpunten, financiële inzet en eventuele bijsturingsvragen.

BIJLAGEN

1. Deel 1 Erfgoedbeleid Oldambt - nota van conclusies en aanbevelingen
2. Deel 2 Erfgoedbeleid Oldambt – Rapport van bevindingen

Winschoten, 6 juli 2026
De rekenkamer van de gemeente Oldambt



Elias de Haan
Voorzitter rekenkamer Oldambt

Datum raadsvergadering 9 september 2026	Agendapunt	Zaaknummer 61563-2026
Onderwerp Rekenkameronderzoek Erfgoed(beleid) in Oldambt: overnemen aanbevelingen		

De raad van de gemeente Oldambt,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 6 juli 2026;
en gelet op artikel 185, tweede lid, en artikel 185a van de Gemeentewet;

Besluit:

1. Kennis te nemen van de Nota van Conclusies en Aanbevelingen bij het rekenkameronderzoek Erfgoed(beleid) in Oldambt.
2. De hoofdconclusie te onderschrijven dat Oldambt een grotendeels toetsbaar en consistent erfgoedbeleid heeft, maar dat controle, evaluatie, samenhang en structurele borging moeten worden versterkt.
3. Alle aanbevelingen uit de nota over te nemen en het college opdracht te geven deze uit te werken:
 - a. Stel één integraal erfgoedprogramma met uitvoeringsagenda op. Maak daarin samenhang, hiaten, toezicht en handhaving, en de maatschappelijke waarde van erfgoed expliciet. Koppel dit aan opgaven zoals wonen, vrijetijdseconomie/toerisme, energietransitie, klimaatadaptatie, natuur en planologie. Faseer de uitvoering en plan toetsmomenten.
 - b. Behoud de sterke inzet op boerderijen, maar borg ook beleid en capaciteit voor Winschoten, archeologie, naoorlogs erfgoed en religieus erfgoed, inclusief een basis voor fondsenwerving en herbestemming.
 - c. Organiseer structureel gegevensbeheer over aantallen, staat van onderhoud, leegstand, vergunningen en risicosituaties. Gebruik deze informatie voor periodieke evaluatie en herijking, inclusief actualisatie van lijsten van karakteristieke panden en het monumenten-aanwijzingsbeleid.
 - d. Verbeter het financiële sturingsinzicht. Houd beter bij welke middelen beschikbaar en besteed zijn, ook externe middelen en programmamiddelen. Evalueer periodiek de besteding naar categorieën, zoals inhuur, eigen bezit, toezicht en handhaving, communicatie en ondersteuning van eigenaren.
 - e. Organiseer capaciteit en deskundigheid structureel. Overweeg een dedicated beleidsmedewerker erfgoed voor coördinatie en overzicht. Investeer in kennisontwikkeling en netwerkdeelname.
 - f. Verbind erfgoed met sociaal-maatschappelijk beleid. Benader erfgoed niet alleen als stenen, maar ook als drager van identiteit, trots en leefkwaliteit. Benut erfgoed als onderdeel van brede welvaart en sociale agenda's.
 - g. Betrek partners actiever. Laat partners meelezen met beleid, onderhoud relaties en versterk de verbinding met het Nationaal Programma Groningen (en Nij Begun) en het team aardbevingen/versterking.
 - h. Breng gemeentelijk eigen erfgoed op orde. Zorg voor instandhouding van erfgoed in gemeentelijk bezit en maak dit zichtbaar, bijvoorbeeld tijdens Open Monumentendag.

- i. Zorg voor structurele informatievoorziening aan de raad over voortgang, resultaten, obstakels en succesroutes, zodat de raad kan sturen op doelbereik in plaats van op incidenten.
 - j. Versoepel en versnel procedures waar mogelijk. Neem als bevoegd gezag een actieve rol om bureaucratische knelpunten bij herbestemming te verminderen, zonder realistische exploitatie en verplichtingen van eigenaren los te laten.
 - k. Bouw erfgoed en vrijetijdseconomie verder uit. Versterk het vermarkten en benutten van erfgoed voor recreatie en toerisme en pak als gemeente een actieve rol in subsidieverwerving.
4. Het college te verzoeken binnen zes maanden een plan van aanpak aan de raad voor te leggen. Dit plan bevat de planning, prioritering, financiële gevolgen, benodigde capaciteit, risico's en momenten waarop de raad kan bijsturen.
5. Het college te verzoeken de raad jaarlijks te informeren over de voortgang en opvolging van de aanbevelingen, bij voorkeur via de planning-en-controlcyclus en waar nodig met een afzonderlijke voortgangsrapportage.

Winschoten, 9 september 2026

De raad van de gemeente Oldambt,

Jelte van der Meer
Griffier

Cora-Yfke Sikkema
Voorzitter